

կոչի Ազիսուն¹, եւ ի² միւս լեառն՝ կոչի Բեմա-
զայ: 208 եւ Ունի [այլ] քաղաքս բազումս,
յորոց մինն³ է Ուռհա[յ], ուր անձեռագործ
պատկերն է Փրկչին:

209 եւ⁴ Եփրատ բաժանէ ի Միջագետաց
զԱսորիս եւ զԱնապատն Արաբիա եւ զԲաբելոն-
[ւ]ոց⁵ աշխարհոց⁶: 210 եւ Տիգրիս երթալով ընդ
հարաւ՝ պատահէ լերինն. եւ հարաւով⁷ ի դառնալ
յարեւելս կոչս՝ բաժանեալ⁸ ի Միջագետաց թո-
ղու զհիւսիսեալ⁹ զԱղծնիս Հա[յ]ոց, որ է Արծն,
յորում քաղաք Կոտեմուան, որ է Քղ[ի]մար¹⁰, եւ
Քիշ եւ Շուկառաբա[յ]: 211 եւ ամենայն քամ ի¹¹
լեանց Հա[յ]ոց ի Դկղաթ¹² իջանէ, նախ՝ Քաղիրթ,
որ բղխէ ի լեանց Սալնա[յ] եւ Սանասնո[յ]¹³, եւ
իջեալ կտրէ յիրերաց զՆիբիկեր[տ]¹⁴ եւ զՔղիմար,
որով բաժանեցան Հոռոմք եւ Պարսիկք, եւ կոչի
այժմն¹⁵ Շիրիթմա[յ], որ է՝ «արինարբու»: [30բ]

212 եւ Դկղաթ¹⁶ երթալով ընդ Նինուէ¹⁷. եւ պա-
տահէ նախ քաղաքիկ մի, որ կոչի Բղաթ, որ կոչի
«թուք», զի անդ ասեն թքանել զՅունան: 213 եւ
է երկու¹⁸ աշխարհ ընդ մէջ Դկղաթա[յ]¹⁹ եւ Եփ-
րատա[յ]՝ նորշէն²⁰ ի Պարսից. Կաւատ եւ Կաշ-
[կ]ար²¹: 214 եւ է Միջագետք ութ²² մասն²³ եր-
կայն եւ երեք²⁴ լայն:

215 ԼԲ.²⁵ Աշխարհ Բաբելաց[ւ]ոցն²⁶, յերի
Միջագետաց՝ առ Դկղաթաւ²⁷, մինչեւ ցՊարսկա-
[յ]ին²⁸ ծոցն: 216 Սահմանի յարեւելից Խուժաս-
տանաւք, իսկ ի հիւսիսո[յ] եւ յարեւմտից՝ Եփրա-
տաւ²⁹ եւ մասամբ ինչ Անապատ Արաբեաւ:
217 Ունի [աշխարհս չորս՝ զԱկողա, զԲժրա³⁰,
զԲաբելոն, զՏիսբոն³¹: 218 Ունի³² փոքր աշ-
խարհ՝ զԱւառինտիա եւ զԱմառոզկէ եւ զՈւտտփէ

1 Vսզիսուն *փյւ* Ազիսուն (վեր. Սուրբեանի. ըստ Ե-
րեմ.՝ վեր-ի է Ազիսուն. տե՛ս բոլորագիր ա → ս)

2 Տ չիք ի (V)

3 DPr մի *փյւ* միմն (AE. հմմտ. մախ. Գ.62, 68,
Դ.16, 21, Ե.88, 230 եւմ)

4 VS չիք ունի [այլ] ... Փրկչին: Եւ (3 տող) (վեր.
Երեմեանի (1963)՝ ըստ համաոտի, որի բնագրի
սկիզբը՝ «Եւ (AE չիք Եւ) ունի լերունս երկու, եւ գե-
տս երկու եւ քաղաքս բազումս...». տե՛ս Եւ ... Եւ)

5 VS զԲաբելացոց *փյւ* զԲաբելաց[ւ]ոց (վեր.՝ ըստ
այլոց, տե՛ս մախ. Բ.30, Գ.54, Ե.324)

6 Տ աշխարհ *փյւ* աշխարհոց (V. գրուած է պատուով
Աշանի տակ ալիքաձեւ գաղափարագիր եւ դ)

7 V հարաւ որ, S [ի] հարաւոյ *փյւ* հարաւով (վեր.,
այլ տարբերակով ստիպուած պիտի լինենք գրչի
վրիպած բառեր եմթադրել «եւ հարաւ, որ»-ից ա-
ռաջ. Սուրբեանի ծանոթագրութիւնն է՝ «Յօր. եւ
հարաւ որ»)

8 VS բաժանել *փյւ* բաժանել[ալ] (վեր., ըստ Երե-
մեանի՝ վերակ-նելի է «բաժանել [զԱԵԾ Հայս]»)

9 VS զհիւսիսեալ *փյւ* զհիւսիսեալ (վեր.)

10 VS Քղիմար *փյւ* Քղիմար (վեր.՝ ըստ յաջորդե-
րի, տե՛ս 4 տող յետոյ եւ «Միջագետք»-ում՝ Զ.16)

11 VS քամի *փյւ* քամ ի (վեր. Երեմ-նի, 1963, էջ 114)

12 VS Դկղաթ *փյւ* Դկղաթ (վեր.՝ ըստ այլոց, տե՛ս
մախ. Ե.130, 212)

13 V Սանաննո *փյւ* Սանանոյ (վեր. Սուրբեանի.
տե՛ս ուշ երկաթագիր Ս → Ն)

14 V յերիւրաց զՆիբիկեր *փյւ* յիրերաց զՆիբիկերտ
(վեր. Սուրբեանի)

15 Տ այժմ *փյւ* այժմն (V)

16 Տ Դկղաթ *փյւ* Դկղաթ (V. հմմտ. մախ. Ե.130, 212.
Այնդ ուղ է մաւե՛ համաոտում)

17 Ըստ Երեմեանի՝ վեր-ի է «[Ասորեստան եւ քա-
ղաքն] Նինուէ». V-ի յուսանցքում ուշ ձեռքով, եր-
կար պատուով Աշանների մէջ (ստորիցը՝ ոլորա-
գարդով) «ծանօթագրուած» է 2 տող. «Աշխարհ
նիւ/ուէ» (առաջին բառը՝ գաղափարագիրն է)

18 V ք

19 VS Դկղաթալ *փյւ* Դկղաթալ (վեր.՝ ըստ մա-
խորդների, տե՛ս մախ. Ե.130, 212)

20 Տ Աորաշէն *փյւ* Աորշէն (V)

21 VS Կաշար *փյւ* Կաշկար (վեր. Երեմեանի, 1963)

22 V ք

23 V մաս *փյւ* մաս[ն] (վեր. Սուրբեանի՝ ըստ այլոց,
տե՛ս, օր.՝ մախ. Ա.18, 25, 27, Բ.5, 6, Ե.57 եւմ)

24 V գ

25 V իթ, Տ ԻԷ. *փյւ* ԼԲ. (վեր.՝ ըստ համաոտի)

26 VS Բաբելացոցն *փյւ* Բաբելաց[ւ]ոցն (վեր.՝ ըստ
այլոց, տե՛ս մախ. Բ.30, Գ.54, Ե.324)

27 VS Դկղաթալ *փյւ* Դկղաթալ (վեր.՝ ըստ մախորդ-
ների, տե՛ս մախ. Ե.130, 212)

28 V ցՊարսկահն *փյւ* ցՊարսկալ[ի]ն (վեր. Սուր-
բեանի. տե՛ս բոլորագիր րս → րա. հմմտ. մախ.
Ե.224, 228, 257, 261)

29 VS զԵփրատով *փյւ* զԵփրատալ (վեր.՝ ըստ մա-
խորդների, տե՛ս մախ. Ե.190, 191, 213)

30 AE զԲարա, DPr զՊարա *փյւ* զԲժրա (վեր.՝
ըստ V-ի. տե՛ս մախ. Ե.256)

31 Pr զՏիսբոն, զԲաբելոն, D զԲաբելոն *փյւ* զԲա-
բելոն, զՏիսբոն (AE)

32 VS չիք աշխարհս չորս ... զՏիսբոն: Ունի (2 տող)
(վեր.՝ ըստ համաոտի, որ առաջին մախադա-
ստեանն սկիզբն է՝ Եւ ունի. տե՛ս Ունի ... Ունի)